UG CM S4-02
(DSC)

চাৰি বছৰীয়া স্নাতকোত্তৰ পাঠ্যক্ৰম

(চি.বি.চি.এচ; এন ই পি ২০২০ অনুসৰি)

চতুৰ্থ ষান্মাসিক

ব্যৱসায়ীক আইন ব্যৱস্থা

বাণিজ্য

সূৰ্য কুমাৰ ভূঞা সমাজ বিজ্ঞান অধ্যয়ন সত্ৰ
কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

অধ্যাপক নয়ন বৰুৱা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যাপক হেমচন্দ্র গৌতম, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
ড° এছ্ কে মহাপাত্র, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

সমন্বয়ৰক্ষী ঃ ড° দেৱজিৎ গোস্বামী, ড° দিপাংকৰ মালাকাৰ, শ্রীসঞ্জীৱ ঘিমিৰে, (বাণিজ্য), কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	*অৱিহণা যোগাইছে*	*ভাষান্তৰকাৰী*
১,২,৩,৪,৬,৭ আৰু ৮	ড° দিপাংকৰ মালাকাৰ কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়	ড°দেৱজিৎ গোস্বামী (অধ্যায় ১) কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
৫	ড° অৰবিন্দ দেৱনাথ, ডি. বি. ইঞ্জিনীয়াৰিং কলেজ, কোকৰাঝাৰ	শ্রী গিৰিন্দ্র শইকীয়া (অধ্যায় ২,৩,৪ আৰু ৫), নবতেজ টাইমচ্
৯	শ্রীমতী অনিন্দিতা চক্রৱর্তী, অধিবক্তা	ড° দিপাংকৰ মালাকাৰ (অধ্যায়- ৭ আৰু ৮)
১০	শ্রী জয়জিৎ ছান্যয়াল, অসম বিশ্ববিদ্যালয়, ডিফু কেম্পাছ	কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয় শ্রী নাৰায়ন কাফলে (অধ্যায় ৯) জাগিৰোড মহাবিদ্যালয় শ্রী দিগন্ত লাল ঠাকুৰীয়া (অধ্যায় ৬ আৰু ১০)

সম্পাদনা ঃ

বিষয়বস্তু সম্পাদনা ঃ ড° দেৱজিৎ গোস্বামী (অধ্যায় ১,২,৩,৪,৫,৬,৯ আৰু ১০)
ড° চয়নিকা সেনাপতি (অধ্যায় ৭ আৰু ১০)

গাঁথনি সম্পাদনা ঃ ড° দেৱজিৎ গোস্বামী, ড° দিপাংকৰ মালাকাৰ, শ্রী সঞ্জীৱ ঘিমিৰে, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রথম প্রকাশ ঃ জুন, ২০১৮, দ্বিতীয় প্রকাশ ঃ জানুৱাৰী, ২০২৫

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State University is made available under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-ShareAlike4.0 License (International): http.//creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0.

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

এই শিক্ষণ সামগ্রী প্রস্তুতিৰ বাবে আর্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
দূৰ শিক্ষা ব্যুৰো, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ওচৰত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

মুখ্য কার্যালয় ঃ পাটগাওঁ, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী- ৭৮১০১৭
মহানগৰ কার্যালয় ঃ ৰেচম নগৰ, খানাপাৰা, গুৱাহাটী - ৭৮১০২২ ;
Web : www.kkhsou.in

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ১ ঃ ভাৰতীয় চুক্তি আইন, ১৮৭২ ৭-২৪

চুক্তিৰ সংজ্ঞা; আইনসংগত চুক্তিৰ আৱশ্যকীয় চৰ্তাৱলী; চুক্তি শ্ৰেণীবিভাগ: বলৱৎকৰণৰ ভিত্তিত ; গঠনৰ ভিত্তিত; কাৰ্যকৰী কৰাৰ ভিত্তিত; মুক্ত সন্মতি; বল প্ৰয়োগ; অযুক্তিকৰ প্ৰভাৱ; প্ৰতাৰণা; ভুল বৰ্ণনা; ভুল।

অধ্যায় ২ ঃ প্ৰস্তাব গ্ৰহণ আৰু বিবেচনা ২৫-৪০

প্ৰস্তাবৰ ধাৰণা; একোটা বৈধ প্ৰস্তাবৰ ক্ষেত্ৰত থকা নিয়ম; প্ৰস্তাবৰ মিয়াদ বাতিল আৰু প্ৰত্যাহাৰ; গ্ৰহণৰ ধাৰণা; এটা বৈধ গ্ৰহণৰ আইনগত নিয়ম; প্ৰস্তাব, প্ৰস্তাব গ্ৰহণ আৰু প্ৰত্যাহাৰ সম্পৰ্কে যোগাযোগ; প্ৰতিদানৰ ধাৰণা; প্ৰতিদানৰ আইনগত নিয়ম ; 'প্ৰতিদান অবিহনে চুক্তি নহয়' নিয়মৰ ব্যতিক্ৰম।

অধ্যায় ৩ ঃ কাৰ্যকৰণ, খালাচ আৰু চুক্তি ভংগৰ প্ৰতিকাৰ ৪১-৫৬

চুক্তি কাৰ্যকৰণৰ অৰ্থ; কাৰ্যকৰণৰ গ্ৰহণযোগ্য তৎপৰতাৰ আৱশ্যকতা; চুক্তি কোনে কাৰ্যকৰী কৰিব লাগে; কাৰ্যকৰণ দাবী কৰিব পৰা লোক; যুটীয়া প্ৰতিশ্ৰুতিৰ কাৰ্যকৰণ; একোটা চুক্তিৰ কাৰ্যকৰণৰ সময়, স্থান আৰু ধৰণ অনুসৰি বিধিগত ব্যৱস্থা; কাৰ্যকৰী কৰাৰ আৱশ্যকতা নথকা চুক্তি; চুক্তি খালাচ কৰাৰ অৰ্থ; চুক্তি খালাচ কৰাৰ পদ্ধতি: কাৰ্যকৰণৰ দাবী ;
চুক্তি বা সন্মতিৰ দ্বাৰা ; কাৰ্যকৰণৰ সম্ভাৱনীয়তা নোহোৱাৰ দ্বাৰা ;সময়ৰ অভাৱৰ দ্বাৰা; আইনৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা; চুক্তি ভংগ দ্বাৰা; চুক্তি ভংগ আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ।

অধ্যায় ৪ ঃ বিশেষ চুক্তি ৫৭-৭৫

ক্ষতিপূৰণৰ চুক্তি; নিশ্চয়তাৰ চুক্তি; নিশ্চয়তাৰ প্ৰকাৰ: জিম্মা; জিম্মাৰ প্ৰকাৰ; জামানত বক্ষণ।

অধ্যায় ৫ ঃ পণ্য বিক্ৰয় আইন, ১৯৩০ ৭৬-৯৯

বিক্ৰয় চুক্তিৰ আৱশ্যকতাসমূহ; বিক্ৰয় আৰু বিক্ৰয়ৰ সন্মতিৰ মাজৰ পাৰ্থক্য; মুখ্য চৰ্ত আৰু গৌণ চৰ্ত; পণ্যৰ মালিকী স্বত্ব হস্তান্তৰ; অনাধিকাৰীসকলৰ দ্বাৰা মালিকীস্বত্ব হস্তান্তৰ; বিক্ৰয় চুক্তিৰ কাৰ্য সম্পাদন; পৰিশোধ নোহোৱা বিক্ৰেতাৰ অধিকাৰ; বিক্ৰয় চুক্তি ভংগ; নিলাম বিক্ৰয়।

অধ্যায় ৬ ঃ গ্ৰাহক সুৰক্ষা আইন, ১৯৮৬ ১০০-১১১

আইনখনৰ বিভিন্ন সংজ্ঞা; আইনখনৰ অন্তৰ্ভুক্ত নিষ্পতিকাৰী সংস্থাসমূহ; নিষ্পত্তিকাৰী সংস্থাসমূহৰ ক্ষমতা; অভিযোগ দাখিল কৰাৰ নিয়ম; গ্ৰাহক সুৰক্ষা সংগঠন; আইনখনৰ অন্তৰ্গত শাস্তিৰ বিধানসমূহ।

অধ্যায় ৭ ঃ ভাৰতীয় অংশীদাৰী আইন, ১৯৩২ ১১২-১৩৪

আইনখনত থকা সংজ্ঞাসমূহ; অংশীদাৰী, অংশীদাৰ, প্ৰতিষ্ঠান আৰু প্ৰতিষ্ঠানৰ নাম (ধাৰা-৪); অংশীদাৰীৰ প্ৰয়োজনীয় বৈশিষ্ট; অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ পঞ্জীয়ন ; ভুল তথ্য যোগানৰ বাবে জৰিমনা ; সালসলনি; পঞ্জীয়ন নকৰাৰ প্ৰভাৱ; অংশীদাৰী আৰু অন্য প্ৰতিষ্ঠান; অংশীদাৰীৰ প্ৰকাৰ; অংশীদাৰৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰসমূহ; অংশীদাৰৰ অধিকাৰ আৰু কৰ্তব্য; তৃতীয় পক্ষলৈ অংশীদাৰ দায়িত্ব; অংশীদাৰী আৰু অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ অৱসায়ন।

অধ্যায় ৮ ঃ তথ্য প্ৰযুক্তি আইন, ২০০০ **১৩৫-১৬৮**

সংক্ষিপ্ত ইতিহাস; আইনখনৰ উদ্দেশ্য; আইনখনৰ অধীনস্থ সংজ্ঞাৱলী;ডিজিটেল আৰু ইলেক্ট্ৰনিক হস্তাক্ষৰৰ সৈতে জড়িত ব্যৱস্থাৱলী; ইলেক্ট্ৰনিক ৰেকৰ্ড; ইলেক্ট্ৰনিক ৰেকৰ্ডৰ ব্যৱস্থাকৰণ আৰু আদান-প্ৰদান; প্ৰমাণ-পত্ৰ প্ৰদানকাৰীক কৰ্তৃপক্ষৰ বিধি ব্যৱস্থা; বিদ্যুতিন হস্তাক্ষৰৰ প্ৰমাণ-পত্ৰ; চাইবাৰ এপিলেট ট্ৰিবিউনেল; আইনখনৰ অধীনস্থ অপৰাধ আৰু শাস্তি।

অধ্যায় ৯ ঃ বীমাৰ নিয়ামক ৰূপৰেখা **১৬৯-১৮৮**

বীমাৰ ধাৰণা আৰু গুৰুত্ব; ভাৰতবৰ্ষত বীমাৰ উৎপত্তি আৰু বিকাশ; বীমাৰ মৌলিক সিদ্ধান্তসমূহ; দ্বৈত বীমা আৰু পুনৰবীমা; জীৱন বীমাৰ ধাৰণা আৰু গুৰুত্ব; সমুদ্ৰী বীমাৰ ধাৰণা; অগ্নিবীমাৰ ধাৰণা আৰু বৈশিষ্ট্যসমূহ।

অধ্যায় ১০ ঃ খাদ্য সুৰক্ষা আৰু মানদণ্ড (পেকেটিং আৰু লেবেলিং) নিয়মাৱলী, ২০১১ **১৮৯-২১২**

চমু শিৰোনামা আৰু অনুষ্ঠিতকৰণ;আইনৰ অধীনৰ সংজ্ঞাসমূহ; সামগ্ৰী অনুযায়ী প্ৰয়োজনীয়তা ; লেবেলিং; লেবেলিংৰ সাধাৰণ নিয়মসমূহ; পূৰ্ব-পেকেজ খাদ্যৰ লেবেলিং ; ঘোষণা পদ্ধতি ; সাধাৰণ নিয়মসমূহ; মুখ্য প্ৰদৰ্শনী ফলক; শিশু খাদ্য আৰু শিশুৰ গাখীৰৰ পৰিপূৰক খাদ্যৰ লেবেলিং; খোৱা তেল আৰু চৰীজাত খাদ্যৰ লেবেলিং; অনুমতিপ্ৰাপ্ত খাদ্যৰ ৰঙৰ লেবেলিং ; সামগ্ৰীৰ লেবেলিংৰ কিছুমান বিশেষ বিধি-নিষেধ; লেবেলিংৰ ক্ষেত্ৰত দিয়া ৰেহাই।

অধ্যায় ১১ ঃ হস্তান্তৰযোগ্য দলিল **১৮৯-২১২**

হস্তান্তৰযোগ্য দলিল, প্ৰতিজ্ঞা-পত্ৰৰ অৰ্থ আৰু বৈশিষ্টসমূহ, বিনিময় পত্ৰৰ অৰ্থ আৰু বৈশিষ্টসমূহ, ধনাদেশৰ অৰ্থ আৰু বৈশিষ্টসমূহ, ধনাদেশৰ প্ৰকাৰ, মুকলি ধনাদেশ, ৰেখাংকিত ধনাদেশ, পৃষ্ঠাংকনৰ অৰ্থ আৰু প্ৰকাৰ,

পাঠ্যবিষয়ৰ পৰিচয়

ব্যৱসায়ীক জগতত আইন ব্যৱস্থাই এক বিশেষ ভূমিকা পালন কৰে। কোম্পানীসমূহৰ কাম-কাজ নিৰীক্ষণ আৰু নিয়ন্ত্রণ কৰিবলৈ তথা গ্রাহকসকলক সুৰক্ষা দিবলৈ বিভিন্ন আইন বলবৎ কৰা হৈছে। 'নিগম আৰু ব্যৱসায়ীক আইন' পাঠ্যবিষয়টো শিক্ষার্থীসকলক ব্যৱসায়ৰ দৈনন্দিন কাম-কাজৰ বাবে প্রয়োজন হোৱা আইনী ব্যৱস্থাৱলীৰ সম্যক জ্ঞান দিবলৈ প্রস্তুত কৰা হৈছে। এই পাঠ্যবিষয়ত চুক্তি এখন গঠন কৰাৰ ক্ষেত্রত মনোনিৱেশ কৰিব লগা বিভিন্ন দিশ, সামগ্রী বিক্রীৰ লগত জড়িত আইনী ব্যৱস্থা, ভাৰতীয় চুক্তি আইন, গ্রাহক সুৰক্ষা আইন, পণ্য বিক্রয় আইন, খাদ্য সুৰক্ষা নীতি, অংশীদাৰী আইন, তথ্য প্রযুক্তি আইন ইত্যাদি এই পাঠ্যবিষয়ত সন্নিৰিষ্ট কৰা হৈছে। অধ্যায়সমূহে আইনৰ বিভিন্ন ব্যৱস্থাসমূহ বুজাত শিক্ষার্থীসকলক সহায় কৰিব। এই পাঠ্যবিষয়ৰ অধ্যায়সমূহে শিক্ষার্থীসকলক এই আইনসমূৰ বিভিন্ন দফাৰ বিষয়ে জনাত সহায় কৰিব যিবোৰ আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনতো সহায়ক হ'ব।

এই পাঠ্যবিষয়টি অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ লগে লগে সোঁ তথা বাঁওফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰে মূল পাঠত উল্লেখ থকা দৰকাৰী ধাৰণাসমূহ সৰল অর্থত বুজি পোৱাত সহায় কৰিব। **'জানি থোৱা ভাল'** বাকচবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূর্ণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। আকৌ, প্রতিটো শাখাৰ আধ্যয়নৰ অন্তত **'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ'** যোগে আগবঢ়োৱা প্রশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্রগতি সম্পর্কে স্বপৰীক্ষণৰ সুবিধা প্রদান কৰিব। অধ্যয়নৰ লগে লগে উক্ত প্রশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি শেষত দিয়া **'অগ্রগতিৰ খতিয়ান'**ৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক হ'ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে **'অধিক জানিবলৈ'** শিতানত উল্লেখ থকা গ্রন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত কেইটিমান 'আৰ্হি প্রশ্ন' তুলি দিয়া হৈছে। শেষত অধ্যায়টিৰ পাছত কেইখনমান 'প্রসঙ্গ পুথি'ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰেই মূলত ঃ এই পাঠ্যবিষয়ত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্রস্তুত কৰা হৈছে। আপোনালোকে বিশদভাৱে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ'লে সেই কেইখন পুথি অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।